KANSALLISARKISTO

LAUSUNTO

7.11.2025

KA/13885/20.00/2025

Eduskunta
Talousvaliokunta

Viite: HE 145/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Yhteiskunnan tietovarantojen suojelusta

Kansallisarkisto ehdottaa, että yhteiskunnan tietovarannot lisätään huoltovarmuuslain 1 §:ään lain suojeluobjektiksi.

Huoltovarmuuden käsitettä on lakiluonnoksessa jonkin verran lavennettu nykyisestä vanhentuneesta muotoilusta. Tämä on tervetullutta, mutta ei riittävää. Uusikaan määrittely ei huomioi riittävällä tavalla tarvetta suojella tietoa yhteiskunnan toimintojen ja jatkuvuuden keskeisenä edellytyksenä. Tietoa ei ole huomioitu suojelukohteena muissakaan varautumista koskevissa laeissa (valmiuslaki, pelastuslaki, laki puolustusvoimista, CER-laki).

Uudistuvaan kansallisen turvallisuuden strategiaan on tulossa sitoumus, jonka mukaan ”Suojaamme valtion jatkuvuutta ja vahvistamme yhteiskunnan kriisinkestävyyttä turvaamalla kriittiset kansalliset tietovarannot keskeinen kulttuuriperintötieto mukaan luettuna kaikissa olosuhteissa.” Kansallisarkiston ehdottama lisäys huoltovarmuuslakiin olisi linjassa tämän olennaisen strategisen kehityksen kanssa.

Ehdotettava muutos olisi lain tarkoituksen mukainen ja sen vaikuttavuutta vahvistava. Lailla tavoitellaan yhteiskunnan toimintakyvyn ja jatkuvuuden ylläpitämistä. Tieto on kiistämättä yksi yhteiskunnan jatkuvuuden ja toimivuuden olennaisimmista tekijöistä. Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan lain perusteluiden mukaan niitä perusrakenteita, palveluja ja niihin liittyviä toimintoja, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Tieto ja erityisesti yhteiskunnan tietovarannot ovat osa tätä yhteiskunnan perusrakennetta. Perusteluissa todetaankin, että kriittiseen infrastruktuurin käsite pitää sisällään myös yhteiskunnan tietovarannot. Tieto on kuitenkin monilla tavoin eri asia, kuin mitä infrastruktuurilla yleisesti käsitetään ja vaatii siksi maininnan pykälässä.

Tietoon ja sen luotettavuuteen kohdistuu yhteiskunnallisesta ja tietoteknisestä kehityksestä (mm. tekoäly) johtuen aivan erityinen uhka ja epäilys. Valtion tulee suojella luotettavaa tietoa ja kansalaisten luottamusta julkisen tiedon muuttumattomuuteen. Tieto, tai tarkemmin yhteiskunnan tietovarannot, tulisi näin ollen mainita laissa itsenäisenä suojelukohteena.

KANSALLISARKISTO

LAUSUNTO

7.11.2025

KA/13885/20.00/2025

Kansallisarkiston ehdotus huoltovarmuuslain 1 §:n muotoiluksi

Tässä laissa säädetään huoltovarmuuden turvaamisesta. Huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon ja suojaamisen, maan talouselämän, maanpuolustuksen sekä turvallisuuden kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen, välttämättömien tavaroiden, materiaalien ja palveluiden tuotannon ja saatavuuden sekä yhteiskunnan tietovarantojen ja kriittisen infrastruktuurin turvaamista normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta ja niiden aikana.

Kansallisarkiston turvallisuustarpeista

Haluamme kiinnittää eduskunnan huomiota myös Kansallisarkiston merkitykseen yhteiskunnan keskeisenä tietovarantona ja siitä johtuviin varautumistarpeisiin. Kansallisarkisto on Suomen suurin julkinen tietovaranto. Kansallisarkisto on digitaalinen toimija, joka ottaa vastaan arkistoitavan datan kaikista valtion virastoista ja muista julkisyhteisöistä.

Kaikki Suomen valtiolliset viranomaiset siirtävät tietojaan Kansallisarkistoon. Siirrot tapahtuvat digitaalisina. Vastaanotettava aineisto on tietojärjestelmien sisältämää dataa, joka on koneymmärrettävässä ja yhdisteltävässä muodossa. Digitaalisuus on nopeuttanut siirtosykliä ja aineistomäärät kasvavat erittäin nopeasti. Siirtyvä tieto on entistä ajantasaisempaa. Digitaaliset tietoaineistot sisältävät tietoja kaikilta yhteiskuntaelämän osa-alueilta, ja niillä on merkitystä niin tieteellisessä tutkimuksessa kuin yksilöiden etuuksien, oikeuksien ja velvoitteiden toteuttamisessa. Lisäksi Kansallisarkistolla on digitoituja aineistoja yli 300 miljoonaa sivua ja paperiaineistoja yli kaksi miljardia sivua, vanhimmat keskiajalta. Digitointi ja tekstintunnistus ovat mullistaneet aineistojen käyttömahdollisuudet ja parantaneet niiden säilymistä.

Kansallisarkistoon kohdistuu jatkuvaa kybervaikuttamista. Kansallisarkiston ylläpitämän arkistotietovarannon (kansallinen arkistotietovaranto) suojaaminen tietomurroilta, tietojen manipuloinnilta, tuhoamiselta ja laittomalta käytöltä on kriittistä, jotta kansalaisten oikeudet toteutuvat kaikissa olosuhteissa. Kansalliseen arkistotietovarantoon siirretyt tiedot ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä tietoja, jotka muodostavat oikeusvaltion pohjan. Luottamus digitaalisen tiedon säilymiseen muuttumattomana on keskeinen yhteiskuntaa vakauttava tekijä. Häiriöt näissä palveluissa voivat nopeasti rapauttaa kansalaisten luottamusta julkisen hallinnon digitaalisiin palveluihin sekä julkiseen hallintoon ja yhteiskuntaan laajemminkin.

On Suomen yhteiskunnalle erittäin merkittävää, että Kansallisarkisto ja sen kansallinen arkistotietovaranto ovat jatkossa myös huoltovarmuuslain tarjoaman yhteistyön ja suojan piirissä.

KANSALLISARKISTO

LAUSUNTO

7.11.2025

KA/13885/20.00/2025

Raaseporissa ja Espoossa 7.11.2025

Päivi Happonen
pääjohtaja

Immo Aakkula
hallintojohtaja